

CSERHÁTI SÁNDOR

Az Újszövetség teológiája

Szerző: Cserhádi Sándor
ISBN 978-963-9979-65-9
Kiadó: Budapest, Luther Kiadó, 2012 (339 oldal)

Cserhádi Sándor könyvét nagy örömmel veheti kezébe az olvasó, hiszen a magyar nyelvű szakirodalom nem bővelkedik ilyen jellegű összefoglaló művekben. Ennek oka – azt gondolhatjuk – roppant egyszerű, újszövetségi teológiát írni olyan áttekinthető képességet és tudást igényel, amit csak kevesen mondhatnak magukénak. A szerző már könyve bevezetőjében megfogalmazza eme nehézség legfőbb okát, ami nem más, mint az „Újszövetség egészének teológiai mondanivalóját” (12) szem előtt tartani.

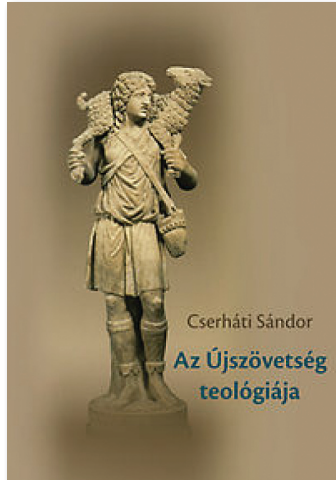
A könyv első fejezetében az újszövetségi teológia rövid történetéről olvashatunk, miként szabadult meg ez a tudomány a dogmatika „fogságából”, ezt követően az Újszövetségen belüli teológiai feszültségeket tekinthetjük át vázlatosan. Itt Cserhádi olyan klasszikus kérdéseket tárgyal röviden, mint a szinoptikusok és János teológiájának különbségei, vagy Pál gondolkodásának eltérései a Jézusról szóló beszámolók tükrében. Ezt ugyancsak dióhéjban a következő témák követik: az Újszövetség bizonyágtételének eredetisége a vallástörténet tükrében, a 20. századi kutatástörténet és a vélemények polarizálódása. Mindezen témákat szerzőnk 50 oldalba sűrítve tárgyalja, de a vázlatosság ellenére, a fejezet jó kiindulási

pont lehet egy történeti ív felvázolásához. Azt pedig csak sajnálhatja az olvasó, hogy az áttekintés záróköve a 80-as éveknél van, hiszen az azóta eltelt harminc évben is számos értékes, érdekes felismeréssel gazdagodtak az újszövetségi tudományok.

Az írás második fejezete a téma feldolgozásának módszertanát mutatja be. Ebben hangsúlyossá válik, hogy Jézus a történelemben élt és a róla szóló beszámolóknál is komolyan kell vennünk azok korhoz és szituációhoz kötöttségét. Ha pedig ezt elfogadjuk, nem lepődhetünk meg azon, hogy különbségek vannak az egyes könyvek teológiai felfogásában (vö. 61–63). Ebből kiindulva viszont beszélnünk kell azokról a módszerekről, amelyek ennek ellenére valamiféle egységben kívánták megragadni a teljes Újszövetség tanítását, legyen az ennek elméleti alapvetése (hermeneutika), vagy teológiai tartalmának összefoglalása (újszövetségi teológia).

A két fejezetbe dúsított történeti áttekintés után juthatunk el a szerző teológiai alapvetéséig, amelynek a „Teológiai típusok az Újszövetségen belül” címet adta (73–223). Cserhádi az Újszövetségben megjelenő teológiai típusokat alapvetően idői linearításban ábrázolja. Természetesen nem lehet kérdéses,

hogya a keresztyénség teológiája az idő előrehaladtával modifikálódott, hiszen ez jól megfigyelhető akár csak egy korpuszon belül is – gondoljunk a Pál leveleiben megfigyelhető teológiai fejlődésre. Ugyanakkor a szerző nem veszi figyelembe az idő dimenziója mellett a tér dimenzióját, pedig az egyértelműen látszik akár csak az Apostolok Cselekedetét lapozgatva is, hogy egészen másként gondolkodtak bizonyos kérdésekről Antiochiában (ezt a kérdést Cserhāti három oldalban érinti [103–106]), mint Jeruzsálemben. Ha pedig ezen tanúságtevéshez hozzávesszük Pál leveleit és a szinoptikusokat – ahogyan ezt Cserhāti is teszi (75–77) –, akkor ez még egyértelműbbé válik. Olybá tűnik, hogy ezzel egyébként a szerző is egyetért, hiszen a cím több ösgyülekezetet sugall (I. Az ösgyülekezetek teológiája) és az első alpont is (a, Támpontok az ösgyülekezetek teológiájához), de ezek után valamiért mégis csupán egy ösgyülekezetről esik szó a könyvben – noha „Az őskeresztyénség belső viszonyai” című fejezetben is egyértelművé válik, hogy a különféle teológiai irányzatok gyakorlatilag egy időben kezdenek el kibontakozni és egységes „ösgyülekezeti teológia”-ról nem beszélhetünk. Azt viszont tényként kell elfogadnunk, hogy a teológiai feladat (80–106) ugyanaz volt mindegyik csoport számára, amit mindegyikük meg is oldott a maga módján. Az

Cserhāti Sándor

Az Újszövetség teológiája

„Az ösgyülekezethez köthető iratok teológiája” című fejezetben három forrás említ a szerző (Q; Mt¹ és Jak), amelyek támpontot adhatnak felvázolni azt. Olvasva, az emberben felmerül a kérdés, hogy mi alapján sorolhatjuk ide a Máté és Jakab nevével jegyzett írásokat, de erre nem kapunk választ, mint ahogyan arra sem, hogy miért nem soroljuk ide pl. Márk evangéliumát.

A következő pontban, Pál teológiáját tárgyalja Cserhāti (126–204). Ez a könyv legjobban kidolgozott része. Logikus rendbe szedve találjuk meg az apostol minden fontosabb teológiai gondolatát és mindegyiket az „evangélium” kulcskifejezés köré fonva. Olvasva a sorokat, szemnyi kétségünk sem lehet a felől, hogy a könyv szerzőjének kedves főszereplője Pál. Ha valaki szeretne rövid, átfogó képet kapni a Pál teológiájáról, annak kitűnő alapot ad ehhez ez a közel 80 oldal.

A jánosi iratcsoport áttekintése 10 oldalban (205–223) kifejezetten rövid és éles ellentétben áll a Pálról szóló pont csodás alaposágával. Úgy vélhetjük, hogy azért ennél jóval nagyobb szerepet játszik az Újszövetség teológiáján belül a János nevével fémjelzett anyag. Ezen belül is különösen mostohán bánt Cserhāti a Jelenések könyvével, egy mondatban summázva ennek az újszövetségi teológiára gyakorolt hatását: „Maga a sajátos apokaliptikus gondolkodás és tradíció, de különösen a János

¹ A 117. oldalon van egy elgépelés, miszerint Markion Márk evangéliumát fogadta volna el, valójában Lukácsra tekintett így – ahogyan ez a 182. oldalon már helyesen szerepel.

jelenéseiről írt könyv annyi teológiai kérdést vet fel, hogy kielégítő válasz ezekre legalább még egy kötetet igénybe venne” (223).

A könyv 4. fejezete Jézus életével és művével foglalkozik (225–256). Hogy miért éppen itt kerül sor erre? A szerző véleménye szerint, noha történetileg nyilván Jézus élete áll az első helyen, teológiailag ide kell kerüljön (227), a sor végére, hiszen minden irat kiegészítette, teljesebbé tette a Jézusról szóló teologizálást. Az első alfejezetben a Jézus életét meghatározó történeti ke-retről olvashatunk. A második alfejezet pedig Jézus igehirdetésével foglalkozik. Izgalmas cím a harmadik alfejezeté: „Jézus magatartása”. Ahogyan a szerző is megállapítja, ezzel a kérdéssel nem szoktak foglalkozni a teológiák, pedig „valakiről az önkéntelen mozdulatai többet elárulnak, mint a szavai” (246). Miközben a kijelentéssel egyet tudok érteni, engem személy szerint nem sikerült meggyőzni arról, hogy ezek a „mozdulatok” valóban láthatóvá válnának az evangéliumokban, talán ezek árnyékai (lásd G. Theissen, *Der Schatten des Galiläers*, Kaiser, München, 1986.).

A könyv zárófejezete a felvázol rétegek teológiájának közös vonásait foglalja össze (257–277). Első pontként a kánon kérdése merül fel. Rögtön az első oldal alján vitatható kijelentéssel találkozhatunk, miszerint kánonról csak akkor van értelme beszélni, „ha a kánon megalkotói szerint ennek a 27 könyvnek több köze van *egymáshoz*, mint a kánonból kimaradt ókeresztyén iratokhoz” (sc. kiemelés tőlem). Inkább

gondolhatnánk úgy, hogy az „egymáshoz” kifejezés helyén jobban mutatna a „történeti Jézushoz”, vagy „Jézus tanításához”, esetleg „a gyülekezetek igényeihez” valamelyike. A kanonizálás kérdésénél egyáltalán nem kerülnek említésre a kortörténeti előzmények, mint ahogyan a Szentléleknek munkája sem tűnik fel – pedig úgy vélhetjük, hogy ez utóbbi volt az a valóságos szűrő, ami segített kiemelni a közösségeknek a számos írás közül a valóban kanonikus tekintélyűeket. Az ezt követő 15 oldalban néhány durvább ecsetvonással, vázlatosan jelenik meg egy-két fontosabb teológiai kérdés, amelyekről majd minden újszövetségi könyv kimond valamit: az atyák Istene, két szövetség viszonya, eszkatológia kérdése, az egyház problémája és végül az Újszövetség etikai alapvonásai.

Összességében elmondható, Cserhádi Sándor könyve számos témát érint, melyek közül a Pállal foglalkozó fejezetek igazán kiválóak. Ugyanakkor rengeteg kérdés marad az olvasóban befejezve a könyvet, amelyekre nem kap választ; csak egy példát említve: mit mond az Újszövetség az állam–egyház viszonyáról? Erről a kérdésről tudjuk, hogy a harmadik-negyedik generáció önértelmezését alapvetően meghatározta – a könyvben még csak érintőlegesen sem jelenik meg. Az viszont mindenképpen a könyv javára írandó, hogy számos nehéz kérdést könnyen értelmezhetővé tesz, érthetően válaszol meg és a témák rövid tárgyalása ellenére, jó kiindulópontot nyújt a további vizsgálódáshoz.

Kókai Nagy Viktor